

Rodičovská rola a vedenie v rodine

P. Chad Ripperger

20. februára 2020 ✝ Spoločnosť

Každý deň môžeme čítať z rôznych strán o tom, ako štát zasahuje do práv rodičov ohľadom ich detí. Vláda tvrdí, že je jej úlohou vzdelávať deti, pričom niektorí dokonca chcú, aby rodičia museli povinne posilať svoje deti do štátnych škôl, kde sa stanú obeťou údajne najmodernejšieho a najskvelejšieho, v skutočnosti ale zlyhávajúceho, experimentu v podobe sexuálnej výchovy. Ale napriek týmto štátnym zásahom sa odvažujem tvrdiť, že najväčšími rozvracačmi pozemskej a duchovnej autority rodičov nad ich deťmi sú rodičia a deti samotné.

O autorite všeobecne

Ako uvidíme neskôr, vedenie v rodine spočíva v tom, že manžel aj manželka plnia im náležiacu rolu, ale to isté môžeme vziať aj na role rodičov. Roly v rodine sa zakladajú na autorite, preto je nutné sa najprv zmieniť o rodičovskej autorite. K porozumeniu pozemskej a duchovnej autority rodičov však treba pochopiť podstatu autority ako takej. Autorita sa vyznačuje „mravným právom riadiť a viesť druhých a povinnosťou poslušnosti z ich strany“. Podobne Lev XIII. v encyklike *Libertas praestantissimum* podáva nasledujúci popis či dokonca definíciu autority:

„Lebo keď zákon určuje povinnosti a prepožičiava práva, opiera sa celý jeho význam o autoritu, t. j. o odôvodnenú moc určovať povinnosti a označovať práva a práve tak trestami a odmenami urobiť neporušiteľným to, čo je určené.“

Autorita znamená právo určovať druhým nejakú povinnosť, tzn., že sú viazaní dodržiavať pravidlá stanovené autoritou. Autorita spočíva v práve riadiť jednanie iných v miere a oblasti, v ktorých je autorita oprávnená, či už sa jedná o vzťah k ľuďom či veciam. V tomto zmysle prislúcha rodičom autorita nad ich deťmi a deti sú zas povinné podriať sa autorite svojich rodičov. Ba čo viac, ostatní nemôžu rozhodovať o deťoch bez povolenia rodičov. Autorita rovnako spočíva v odmeňovaní a trestaní každého a všetkých, nad ktorými je moc vykonávaná. Rodičia teda majú právo a povinnosť odmeňovať alebo trestať svoje deti z moci autority, ktorú nad nimi majú.

Čo je právo?

Vyššie uvedené ale potrebuje vysvetlenie dvoch ďalších vecí, a to: čo je právo a od čoho sa autorita odvodzuje. Pojem „právo“ vykladajú rôzni autori mierne odlišne, ale smerujú viac-menej k rovnakému záveru: právo „je vyhradené ako mravná moc udelená určitej osobe, na základe ktorej si môže držiteľ tejto moci niečo nárokovať ako jemu vlastné alebo náležiacie či vyžadovať od druhých, aby nejakú činnosť vykonali či sa nejakého jednania zdržali“. Právo je tým, čo dáva človeku právomoc či spôsobilosť do niečoho hovoriť a/alebo z čoho vyplýva povinnosť poskytnúť nejakú vec či danej osobe vyhovieť. V tomto zmysle je právo niečím, čo druhých zaväzuje uznávať a dodržiavať, prípadne jednáť podľa vôle iného, pokiaľ to spravodlivosť vyžaduje.

Autorita je právom, pretože sa jedná o niečo, čo patrí jej držiteľovi, čo sa dotýka dvoch skupín ľudí: po prvé tí, ktorí podliehajú autorite, jej musia poskytnúť, čo od nich požaduje, a po druhé tí, ktorí tejto autorite nepodliehajú, ju musia uznávať a nesmú ju narúšať tým, že by ju obmedzovali alebo zasahovali do vecí a jednania osôb, ktoré autorite prislúchajú. V súvislosti s rodičovskými právami ohľadom detí to znamená, že rodičia majú právo povedať, čo dieťa bude alebo nebude robiť. Deti sú viazané tým, aby dali rodičom, čo im spravodlivo náleží, a štátna moc nesmie tieto práva rodičov narúšať.

Všetky práva sú dvojakého druhu: absolútne a podmienené. Absolútne právo je také, do ktorého nemôže nikto za žiadnych okolností zasahovať, a to vo vzťahu k veci, na ktorú má daná osoba právo. Podmieneným právom je mienené to, ktoré je viazané alebo obmedzené, či už z prirodzenosti veci, alebo z povahy vzťahu, ktorý dotyčná osoba k určitej veci má. Z toho vyplýva, že žiadny tvor nemá absolútne právo; len Boh má absolútne právo, pretože len on je pôvodcom všetkého stvorenia, a keďže celé stvorenie je na Bohu úplne závislé, potom mu náleží všetko právo, t. j. absolútne právo nakladať so svojím stvorením.

Človek má oproti tomu len podmienené práva, ktoré sú v prvom rade obmedzené prirodzeným zákonom. Dokonca ani právo na život nie je absolútnym právom, pretože: a) Boh má právo život odobrať a b) naše právo na život je ohrozené prirodzeným zákonom, tzn. právo jedného nemôže prekročiť medze jemu vlastného práva. Napríklad štát, ktorému je zverená starostlivosť o všeobecné dobro, má podmienené či obmedzené právo nad životmi svojich občanov a môže požadovať od niektorých členov spoločnosti, aby za obranu spoločnosti položili svoje životy, napr. v dobe vojny. Istý problém spočíva, pochopiteľne, v presnom vymedzení tohto práva, avšak z prirodzeného práva sa dajú vyvodiť nielen práva, ale aj ich hranice.

Pôvod autority a hierarchie

Tým sa dostávame k pôvodu autority. Pokiaľ je autorita právomocou nad niečím alebo nad niekým, potom zo svojej podstaty zakladá nerovnosť; pretože nadriadení a podriadení si nie sú rovní, teda aspoň pokiaľ ide o oblasť, v ktorej má nadriadený autoritu. Alebo inak: žiaden človek nemá na základe svojej ľudskej prirodzenosti moc nad iným človekom; teda, keďže sú si ľudia vo svojej podstate rovní, tak žiaden človek nie je zo svojej podstaty nadradený druhému, a nikto teda nemôže mať autoritu nad inými ľuďmi odvodenú z jeho podstaty.

Človeku sú ale navyše vlastné prípady (akcidenty) a filozofovia nám hovoria, že tie sú hierarchicky usporiadané. Je to zrejmé už z toho, že niektorí ľudia majú prípady nadriadené iným; niektorí sú napr. inteligentnejší, niektorí krajší, niektorí telesne zdatnejší atď. V tomto zmysle je možné, aby mal jeden človek autoritu nad druhým, a to na základe prípadu, ktorý je mu vo vzťahu k danej osobe vlastný; napr. otec, ktorý splodil syna, nad ním nemá autoritu vyplývajúcu z jeho podstaty, ale na základe svojho prípadu, teda otcovstva. Otcovstvo je prípadkom nadriadeným synovstvu, a tak môžu mať otcovia autoritu nad synmi.

Autorita dáva právomoc zaviazvať druhého vo svedomí, aj keď žiaden človek inak nemá, len na základe toho, že je človekom, právo ostatných viazať na svedomí. Boh potvrdzuje tento záver slovami, ktoré predniesol skrz sv. Pavla v jeho liste Rimanom: „Každý nech je poddaný vrchnostiam, lebo nie je vrchnosti inej ako od Boha; a tie, ktoré sú, sú zriadené Bohom. Preto, kto sa vzpiera vrchnosti, vzpiera sa Božiemu zriadeniu; tí teda, čo sa vzpierajú, pripravujú si odsúdenie.“ Rovnako vieme, že všetka autorita musí nejakým spôsobom pochádzať od Krista, keďže sám povedal: „Daná mi je všetka moc na nebi aj na zemi“.

Potvrďuje to aj učiteľský úrad Cirkvi, keď hovorí: „Riadna moc je od Boha,“ a na inom mieste: „Ak je Boh a Ježiš Kristus vyhostený zo zákonodarstva a z verejného života a ak sa neodvodzuje už autorita od Boha, ale od ľudí, potom sa stalo, že boli vyvrátené aj základy autority.“ To v podstate znamená, že všetka autorita pochádza istým spôsobom od Boha. Aj keď niektorí tvrdia, že pochádza od ľudu, tak Boh je príčinou ľudu, rovnako ako prirodzeného zákona, a tak i v tomto prípade autorita pochádza napokon od Boha, aj keď nepriamo.

Vyššie uvedené úryvky zo sv. Písma sa týkajú tiež rodičov, pričom prirodzený zákon ich len potvrdzuje. U detí vidíme prirodzený sklon podvoliť sa rodičom. Pokiaľ dieťa jedná podľa prirodzeného zákona a rodičia mu niečo oprávnene prikážu, dieťa cíti povinnosť rodičov poslúchnuť. Aj keď to dedičný a osobný hriech do istej miery narušil, deti napriek tomu prirodzene tiahnu k rodičom a hľadajú u nich odpoveď na otázku, čo majú robiť, čo je zjavné najmä v dobe nebezpečenstva alebo starostí. Keď dôjde k nejakej závažnej udalosti, deti prirodzene vzhliadajú k rodičom, aby ich z ťažkostí vyviedli.

Táto prirodzená príťažlivosť pramení zo skutočnosti, že sa deti nerodia s dostatočnými skúsenosťami a vedomosťami, aby si poradili samotné, a tak sa musia spoliehať na rodičov. Až v puberte spolu s výraznými telesnými zmenami narastá v dieťati presvedčenie, že je schopné úplnej nezávislosti. Skúsenosti dieťaťa získané pred pubertou mu, pochopiteľne, ešte celkom neumožňujú vyrovnáť sa s pocitmi a vášňami po puberte, ktoré sa značne odlišujú, pretože mu chýbajú skúsenosti, ako ich zvládať. Aj keď všeobecné rodičovské rady môžu vo veľa veciach pomôcť, napĺňanie týchto zásad v jednotlivých prípadoch nemusí byť vzhľadom k vášňam, ktoré zaslepujú úsudok mladého človeka, práve ľahké. Po istú dobu potrebuje znalosti rodičov, ktorí by mali dokázať ovládať vaše cnosťami, pričom ich skúsenosti tak poslúžia ako zdroj múdrosti.

Teraz sa môžeme vrátiť k našim počiatočným úvahám. Po prvé, keďže Boh dal prirodzeným zákonom rodičom autoritu nad deťmi, tak štát nesmie zasahovať do práv rodičov, pokiaľ dieťaťu nehrozí zo strany rodičov nejaká vážna ujma. Dnes, bohužiaľ, ľudia nechápu, že autorita rodičov pochádza od Boha, a tak môžeme byť svedkami toho, ako niektorí hneď píšu udania štátnym úradom, keď rodičia uplatnia voči dieťaťu telesné tresty, aj keď rozumným a primeraným spôsobom, pretože sa domnievajú, že štátu prislúchajú ohľadom dieťaťa neobmedzené práva. Množstvo vládnych sociálnych programov vypovedá o zlyhaní na strane štátu, ktorému nedochádza, že sa jeho práva týkajú len všeobecného dobra a že nemôže zasahovať do práv a autority rodičov bez toho, aby tým zároveň nejakým vážnym spôsobom neutrpelo všeobecné dobro.

Oslabovanie rodičovskej autority

Je potrebné zmieniť sa o tom, ako rodičia a deti oslabujú túto Bohom danú autoritu. Začnime s deťmi, pretože v ich prípade je to zjavnejšie. Deti podrývajú autoritu rodičov neposlušnosťou a neúctou. Zakaždým, keď rodičia dieťaťu niečo oprávnene prikážu a dieťa to nesplní, narušuje sa tým právo rodičov vyplývajúce z prirodzeného zákona. Rodičia môžu na druhej strane oslabovať svoju autoritu zlým vedením detí, pretože autorita stráca u detí psychologický vplyv, pokiaľ je nedôstojná alebo v nej chýba jasný smer, zreteľnosť a rád.

Rola otca v rodine

Teraz sa pozrime na páľčivú otázku, teda na právomoc otca nad rodinou. Podriadenosť manželky manželovi je zásadou, ktorú spoznáваме nielen z prirodzeného zákona, ale tiež z pozitívneho Božieho zákona. Pán Boh prostredníctvom sv. Pavla hovorí: „Ženy budte poddané svojim mužom ako Pánovi, pretože muž je hlava ženy, ako je Kristus hlavou Cirkvi.“ Pápež Pius XI. vykladá uvedené slová nasledujúcim spôsobom: „Tento rád v sebe zahŕňa nadriadenosť muža nad manželkou a deťmi a pohotovosť a ochotnú poddanosť a poslušnosť manželkinu, ako to odporúča Apoštol slovami: „Ženy, budte poddané svojim mužom ako Pánovi, pretože muž je hlava ženy, ako je Kristus hlavou Cirkvi.“ (...)

Zakazuje (poslušnosť) však tú prehnanú ľubovôľu, ktorá sa nestará o prospech rodiny. Zakazuje oddeľovať v tomto tele rodiny srdce od hlavy, pretože by to bolo hraničným nebezpečenstvom skazy a na nesmiernu škodu celého tela. Lebo ak je muž hlavou, tak je žena srdcom, a ak náleží mužovi prvenstvo v riadení, žena právom smie a musí požadovať pre seba ako svoj údel prvenstvo v láske. (...) Avšak nikdy a nikde nie je dovolené zvrátiť základný zákon rodinného zriadenia ustanovený a potvrdený Bohom.“

A pápež Lev XIII. píše: „Manžel je pánom rodiny a hlavou manželky.“ Manželovi ako hlave rodiny prislúcha pozemská autorita, pretože je jeho právom a povinnosťou hmotne zaistiť a fyzicky chrániť rodinu, lebo podstata otcovstva spočíva v zaistení a ochrane. Má tiež duchovnú autoritu, keďže jeho povinnosti vzhľadom k deťom nie sú len hmotného rádu, ale tiež duchovného, a tak sa teší duchovnej autorite, pretože otcovi náleží rozhodovať o rodinnej bohopocte. Keďže manžel musí zaistiť a ochrániť svoju rodinu, a to nielen hmotne, ale aj duchovne pred vecami, ktoré môžu citovo, mravne a duchovne ublížiť rodine, tak má určitú duchovnú moc. Práve z tohto dôvodu sú tak nesmierne dôležité modlitby, znášané protivenstvá a dobré skutky obetované Bohu za duchovnú ochranu a vedenie rodiny.

K povinnostiam otca patrí predovšetkým duchovne ochrániť svoje deti. Manžel môže s ohľadom na svoju autoritu zaslúžiť manželke viac milostí, aby viedla cnostný život, než ona jemu. Kedykoľvek manžel zanedbáva modlitbu, dobré skutky alebo znášanie protivenstiev, aby tak zaslúžil milosť pre svoju manželku a rodinu, zlyháva ako manžel a otec v tom najdôležitejšom. Pretože otec duchovne zabezpečuje svoju rodinu tým, že získava milosť pre manželku (a deti), aby viedli cnostný život v zhode so svojím stavom. Keď otec rodiny vidí u manželky, prípadne dieťaťa, mravný alebo duchovný nedostatok či poklesok, potom ich nestačí len napomenúť. Musí predovšetkým urobiť duchovne všetko, čo je v jeho silách pre to, aby dokázal viesť manželku a deti svojimi príkazmi k cnostiam. Je povinný duchovne chrániť svoju rodinu, a to nielen tým, že nedovolí, aby veci ako pornografia, falošné náboženstvo a pod. vstúpili do srdca a mysli jeho manželky a detí, ale má držať diabla ďalej od svojej rodiny modlitbou, znášaním protivenstva a dobrými skutkami. Keďže bola otcovi zverená duchovná ochrana manželky a detí pred diablovými útokmi, tak jeho prostriedkami, pomocou ktorých môže zahnať diabla, sú vzhľadom k jeho postaveniu ako manžela oveľa mocnejšie, než v prípade manželky.

pokračovanie v [nasledujúcom článku](#)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/rodicovska-rola-a-vedenie-v-rodine/>